

Electoraat klaar voor 67 jaar

Een meerderheid van de Nederlandse bevolking verwacht dat de regering de AOW-gerechtigde leeftijd in de komende decennia zal verhogen tot 67 jaar. De vraag is of het electoraat zich ook al aan het voorbereiden is op die verhoging. Dit blijkt het geval te zijn aangezien individuen die er relatief zeker van zijn dat de AOW-leeftijd omhoog gaat vaker koopsom- en lijfrentepolissen afsluiten.

Economen gaan ervan uit dat toekomstverwachtingen een belangrijke rol spelen bij allerlei langetermijnbeslissingen. Lange tijd was deze notie moeilijk te testen bij gebrek aan betrouwbare verwachtingsgegevens. De laatste jaren is men er echter achtergekomen dat verwachtingen wel degelijk te meten zijn door aan respondenten te vragen naar de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich gaat voltrekken (Manski, 2004). Zo bevatten bepaalde enquêtes de vraag wat de kans is dat zij de leeftijd van tachtig jaar zullen bereiken. Het antwoord dat mensen op hogere leeftijd hierop geven blijkt een verbazingwekkende overeenkomst met de werkelijkheid te hebben (Hurd en McGarry, 2002).

Verwachtingen over de AOW

Bij CentERdata in Tilburg is men derhalve in mei 2006 begonnen met het maandelijks meten van allerlei pensioenverwachtingen in de zogenaamde Pensioenbarometer. Netspar, het *Network for studies on pensions, aging and retirement*, verricht dit onderzoek om meer inzicht te krijgen in het vertrouwen van Nederlanders in de verschillende elementen van ons pensioenstelsel. Vragen rondom de toekomst van het Nederlandse basispensioen, de AOW, nemen in de Pensioenbarometer een centrale plaats in. Vanwege de politieke actualiteit is meer zicht gewenst op de toekomstverwachtingen over de eerstmogelijke leeftijd waarop men een AOW-uitkering kan ontvangen. Het blijkt dat de gemiddelde kans die mensen toekennen aan het verhogen van de AOW-leeftijd naar ten minste 67 jaar 51 procent is. Dit gemiddelde verschilt naarmate de relevante tijdshorizon anders is. Men is er zekerder van dat de regering in de komende twintig jaar tot een verhoging beslist, met een gemiddelde kans van 54 procent, dan al in de komende tien jaar, met een gemiddelde kans van 47 procent. In figuur 1 is de ontwikkeling van de gemiddelde verwachting over de afgelopen twee jaar te zien: van mei 2006 tot september 2008. Het blijkt dat de Pensioenbarometerrespondenten rondom de Tweede Kamerverkiezingen

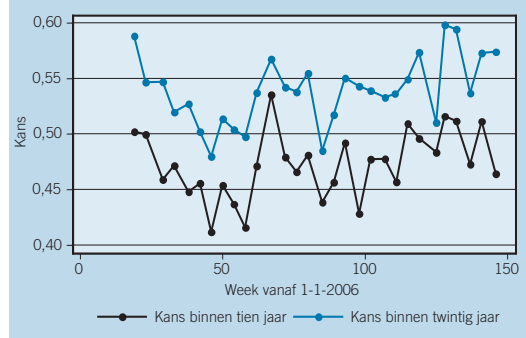
van eind 2006 het minst overtuigd waren dat de toekomstige AOW-leeftijd hoger zal zijn en dat zij in juni 2008, rondom de publicatie van het rapport van de commissie-Bakker, het meest overtuigd waren van een aanstaande verhoging.

Spaargedrag

De laatste jaren wordt er in verband met de vergrijzing in alle westerse landen gesproken over de toekomstige betaalbaarheid van omslag-pensioenstelsels. In sommige landen, zoals in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, heeft dit al geleid tot een verhoging van de leeftijd waarop iemand voor het eerst een pensioenuitkering kan ontvangen. Ook in Nederland is er een dergelijke discussie gaande over allerlei facetten van de Algemene Ouderdomswet. Stel dat er ook in Nederland besloten wordt om de AOW-gerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar te verhogen. Gezien de wisselwerking tussen private besparingen en overheidsbesparingen ligt het dan voor de hand dat Nederlanders ter compensatie meer zelf gaan sparen (Feldstein, 1974; Browning en Lusardi, 1996). Nu is het nog lang niet zover dat de AOW-leeftijd omhoog gaat, maar hebben Nederlanders wel bepaalde verwachtingen over hoe de AOW-regeling er in de toekomst uit gaat zien. Als het waar is dat toekomstverwachtingen inderdaad langetermijnbeslissingen beïnvloeden zouden mensen die relatief pessimistischer zijn over de toekomst van de AOW meer voor hun eigen pensioen moeten sparen door bijvoorbeeld koopsom- en lijfrentepolissen aan te schaffen. Als je immers verwacht dat je van je 65e tot je 67e niets van de staat uitgekeerd krijgt, en je dan wel met werken wilt stoppen, zul je die periode zelf financieel moeten overbruggen.

Figuur 1

Kans dat de AOW-leeftijd 67 jaar of hoger wordt (gemiddelde per maand).

Bron: CentERdata

KAREN VAN DER WIEL
Promovendus bij Netspar
aan de Universiteit van
Tilburg

Tabel 1

Percentage koopsom- en lijfrente-polissen voor de oude dag.

	Kans 0-0,4	Kans 0,4-0,6	Kans 0,6-1	Observaties
Perc. polis totaal	32,85	38,75	43,02	
Observaties totaal	904	978	1.346	3.228
Perc. polis 30-39 jaar	33,48	30,16	32,84	931
Perc. polis 40-49 jaar	24,17	35,52	45,92	1.097
Perc. polis 50-59 jaar	39,37	51,14	48,63	1.200
Perc. polis <25.150 euro	17,63	30,03	30,61	1.076
Perc. polis 25.150 – 38.100 euro	31,18	39,88	46,34	1.076
Perc. polis > 38.100 euro	48,63	46,11	52,30	1.076

Tabel 2

Marginale effecten uit regressie-analyse.

	Steekproef	Marginale effecten (in procenten)	Standaardfouten
Kans dat AOW-leeftijd (meer dan) 67 jaar wordt binnen twintig jaar	Totale steekproef	19 **	0,06
	30-39 jaar	4	0,10
	40-49 jaar	42 ***	0,11
	50-59 jaar	16	0,10
	Inkomen <25.150 euro	21 **	0,08
	Inkomen 25.150-38.100 euro	30 **	0,10
	Inkomen > 38.100 euro	5	0,11

** p-niveau 1%, *** p-niveau 0,1%

Voor een beleidsmaker is het bijzonder belangrijk om te weten of mensen met eventuele beleidsveranderingen in de AOW om kunnen gaan. Als veel gezinnen niet in staat zijn om zich voor te bereiden op een geanticipeerde verhoging van de AOW-leeftijd lijkt het niet verstandig die wijziging door te voeren.

Anticiperen

Voor de empirische analyse zijn de gegevens van de Pensioenbarometer en de *DNB Household Savings Survey* (DHS) gecombineerd. In totaal is van meer dan drieduizend personen bekend hoe zij tegen de toekomst van de AOW-leeftijd aankijken en ook hoe hun spaargedrag eruitziet. In tabel 1 zijn percentages respondenten te zien die een koopsom- of lijfrentepolis bezitten. 39 procent van de totale steekproef bezit een product in de derde pensioenpijler. Dit is meer dan in de totale bevolking, aangezien rijkere huishoudens in de DHS licht oververtegenwoordigd zijn. In tabel 1 zijn alle respondenten van de DNB Household Savings Survey in drie groepen verdeeld: in de eerste kolom, zij die relatief optimistisch zijn over de verhoging van de AOW-leeftijd binnen twintig jaar en hieraan een kans toekennen tussen de 0 en 0,4 procent; in de tweede kolom, zij die een gemiddelde kans toekennen van tussen de 0,4 en 0,6 procent, en in de derde kolom, zij die relatief pessimistisch zijn en hieraan een kans toekennen tussen de 0,6 en 1 procent. De eerste rij van tabel 1 laat zien dat pessimistische respondenten inderdaad vaker een lijfrente- of koopsompolis in hun bezit hebben. De meest pessimistische groep bezit tien procent vaker een privaat pensioenproduct dan de meest optimistische groep. De meeste leeftijds- en inkomenssubgroepen onder in de tabel laten eenzelfde resultaat zien. Het lijkt dus inderdaad of Nederlanders die een beleidsverandering anticiperen, zich hierop voorbereiden. Niet voor iedere subgroep is dat echter het geval. Relatief jonge werknemers, dat wil zeggen onder de veertig jaar, nemen hun eigen verwachtingen over de AOW niet echt in beschouwing wanneer zij zich voorbereiden op hun pensioen. Ook de verschillen in deelname-percentages voor rijkere werknemers, met een bruto inkomen boven de 38.100 euro, zijn niet zo groot tussen de verwachtingsgroepen.

Regressieresultaten

De resultaten in tabel 1 bewijzen nog niet dat AOW-verwachtingen de reden zijn dat bepaalde groepen meer sparen. Om andere achterliggende effecten uit te

sluiten wordt daarom een probit regressie uitgevoerd van het bezit van een koopsom- of lijfrentepolis op de geschatte kans dat de AOW-leeftijd binnen twintig jaar omhoog zal gaan. In de regressies wordt ook rekening gehouden met de volgende relevante persoonskenmerken: opleidingsniveau, leeftijd, gezondheidsstatus, het hebben van kinderen, het hebben van een partner en geslacht. De resultaten van deze regressie zijn in tabel 2 te zien.

In deze tabel zijn de marginale effecten opgenomen van de geschatte kans van een AOW-verhoging op de kans om een koopsom- of lijfrentepolis te bezitten. Voor de totale steekproef geldt dat het marginale effect negentien procent bedraagt, wat betekent dat een persoon met gemiddelde karakteristieken, zoals gemiddeld opleidingsniveau, gemiddelde leeftijd, gemiddeld inkomen en dergelijke, die er heel zeker van is dat de AOW-leeftijd omhoog gaat, negentien procent meer kans heeft om een private pensioenvoorziening te hebben dan een vergelijkbaar persoon die er heel zeker van is dat de AOW-leeftijd gelijk blijft. Uit tabel 2 valt te lezen dat dit marginale effect hoog is voor alle subgroepen, met uitzondering van mensen onder de veertig jaar en mensen met een hoog inkomen. Voor vergelijkbare personen tussen de veertig en vijftig jaar die een kans van één of een kans van nul opgaven is het verschil in lijfrente- en koopsompolis-bezit zelfs 42 procent.

Conclusie

Nederlanders geloven dat de kans groot is dat binnen de komende jaren de eerstmogelijke AOW-leeftijd, nu 65 jaar, door het kabinet naar boven zal worden getrokken. Of dit daadwerkelijk gaat gebeuren valt te bezien. Wel lijkt het erop dat personen die er relatief zeker van zijn dat de AOW-leeftijd in de toekomst omhoog gaat, zich aan het voorbereiden zijn op deze toekomst. Degenen die een hogere kans toedichten aan een AOW-leeftijd van 67 jaar bezitten namelijk vaker een koopsom- of lijfrentepolis. Iemand die zeker weet dat de AOW-leeftijd omhoog gaat heeft negentien procent meer kans om een product uit de derde pensioenpijler te hebben dan een vergelijkbare persoon die ervan overtuigd is dat de AOW-leeftijd gewoon 65 jaar blijft.

LITERATUUR

- Browning, M. en A. Lusardi (1996) Household saving: micro theories and micro facts. *Journal of economic literature*, 34(4), 1797-1855.
- Feldstein, M. (1974) Social security, induced retirement, and aggregate capital accumulation. *The journal of political economy*, 82(5), 905-926.
- Hurd, M. en K. McGarry (2002) The predictive validity of subjective probabilities of survival. *The economic journal*, 112(482), 966-985.
- Manski, C. (2004) Measuring expectations. *Econometrica*, 72(5), 1329-1376.